

Степаненко Н.В.,
доктор філософії в галузі права, доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: nataliasv@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6216-2206>

Кравчун Д.С.,
здобувач освіти Фахового коледжу,
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: kravchunds@krok.edu.ua

МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Медіація – це метод альтернативного вирішення конфліктів, який пропонує конструктивний підхід до взаєморозуміння між сторонами за участю незалежного посередника – медіатора. Основною особливістю медіації є те, що вона не нав'язує рішення, а надає можливість учасникам самостійно знаходити вигідне для обох сторін рішення, яке базується на інтересах, а не на позиціях. Роль медіатора полягає в тому,

щоб сприяти відкритому діалогу, допомагати сторонам визначити справжні інтереси та знаходити спільне бачення вирішення конфлікту. Основні принципи медіації – добровільність, конфіденційність та неупередженість – створюють довірливе середовище, у якому учасники можуть бути відкритими у своїх очікуваннях і побоюваннях.

В чому ж полягають особливості медіації в умовах війни? Війна створює специфічні умови для розвитку медіації, адже загальне напруження та тривожність у суспільстві значно зростають, як і ризик конфліктів на різних рівнях – від побутових до соціальних. У цьому контексті медіація стає важливим інструментом, який допомагає зменшувати рівень емоційної напруги та забезпечувати конструктивний підхід до розв'язання суперечок. Військовий конфлікт спричиняє численні ситуації, що потребують медіаційного втручання: соціальні конфлікти, пов'язані з переселенням внутрішньо переміщених осіб, інтеграція демобілізованих військовослужбовців та їхні особисті проблеми. В таких умовах медіація дає змогу зберігати баланс між різними інтересами та створювати атмосферу взаємоповаги.

Говорячи про правові аспекти медіації в Україні варто відмітити, що

Законодавство України в останні роки створює умови для поширення медіації як офіційного методу вирішення конфліктів. Закон України «Про медіацію», прийнятий у 2021 році, закріплює основні принципи медіації та правові підстави її проведення [1]. Військовий стан в Україні висуває особливі вимоги до медіаторів, які повинні бути обізнаними не лише у правових аспектах, а й у соціальних і психологічних аспектах роботи з населенням, що постраждало від війни. Ухвалення законодавства та розвиток медіаційних центрів сприяють підвищенню довіри громадян до цього методу вирішення конфліктів та створюють правові підстави для розвитку медіаційної практики в умовах соціальних викликів.

Щоб усвідомити необхідність запровадження медіації та її переваги, варто звернутися до європейського досвіду у вирішенні спорів. У країнах Європи медіація є важливим елементом системи правосуддя, і Європейський Союз активно підтримує її розвиток через спеціальні директиви та рекомендації. Зокрема Директива 2008/52/ЄС, яка стосується окремих аспектів медіації в цивільних та комерційних справах, спрямована на заохочення застосування медіації та забезпечення виконання медіаційних угод [2].

У Німеччині судді мають право виступати як медіатори або рекомендувати сторонам звертатися до незалежних медіаторів. Також адвокати зобов'язані повідомляти своїх клієнтів про можливість використання медіації [3].

В Італії медіація є обов'язковою стадією в деяких категоріях спорів, таких як сімейні, трудові та споживчі. Якщо одна зі сторін необґрунтовано відмовляється від медіації, вона може бути зобов'язана сплатити судові витрати [4].

У Великобританії медіація широко застосовується, особливо в комерційних і сімейних спорах. Суд може накладати фінансові санкції на сторони, які без належних причин відмовляються від медіації. Крім того, багато професійних асоціацій адвокатів і юристів активно підтримують медіацію як ефективний спосіб вирішення конфліктів.

У Франції медіація є інтегрованою частиною судової системи: судді мають право направляти сторони до медіатора та призупиняти судовий процес на час медіації. Також у Франції створені спеціалізовані державні служби медіації, які займаються споживчими та соціальними спорами [5].

Європейський досвід показує, що медіація значно підвищує ефективність правосуддя і допомагає сторонам швидше досягти взаєморозуміння.

В умовах війни важливо не лише вирішувати конфлікти, але й надавати психологічну підтримку постраждалим. Медіація допомагає людям висловити свої почуття та емоції у безпечному середовищі, що зменшує емоційну напругу і сприяє психологічному відновленню. Медіатор допомагає сторонам конструктивно обговорювати свої проблеми, шукаючи рішення, які можуть бути основою для особистого розвитку та гармонізації відносин. Особливо важливо це для осіб, які втратили близьких або зазнали травматичних подій.

У таких випадках медіація сприяє психологічній реабілітації та надає людям можливість відновлювати емоційну рівновагу.

Через війну багато українців вимушені були залишити свої домівки і шукати прихистку в інших регіонах. Це спричинило нові соціальні виклики, зокрема конфлікти між переселенцями та місцевим населенням через обмежені ресурси, культурні відмінності та загальне емоційне напруження. Медіація відіграє важливу роль у вирішенні цих конфліктів, допомагаючи створити взаєморозуміння та поліпшити стосунки між сторонами. Завдяки медіації переселенці можуть висловити свої потреби та очікування, а місцеве населення – свої побоювання, що дозволяє створити платформу для взаємної підтримки та адаптації.

Військовослужбовці, які беруть участь у бойових діях, та їхні родини часто стикаються з психологічними та соціальними труднощами. Повернення до мирного життя може бути викликом як для самих військових, так і для їхніх родин, які можуть відчувати віддалення чи непорозуміння. Медіація допомагає таким родинам вирішувати конфлікти, пов'язані з адаптацією до мирного життя, і сприяє відновленню взаємної підтримки та розуміння. Медіатор створює безпечне середовище для діалогу, в якому кожна зі сторін може висловити свої емоції та потреби, що допомагає полегшити процес соціальної адаптації.

Міжнародні організації, такі як ООН, ОБСЄ, ЄС та інші, активно підтримують розвиток медіації в Україні. Вони надають фінансування, технічну допомогу та навчають українських медіаторів, забезпечуючи їх необхідними знаннями і навичками для ефективної роботи. Також ці організації сприяють поширенню медіації на рівні громад та підтримують створення медіаційних центрів. Міжнародна підтримка допомагає Україні інтегрувати світовий досвід у медіацію, що стає надзвичайно важливим у контексті соціальної відбудови та подолання наслідків війни.

Отже, після завершення війни медіація матиме ще більший вплив на суспільство, адже вона стане одним із ключових інструментів відновлення соціальної єдності та подолання психологічних і соціальних наслідків конфлікту. Медіація сприятиме примиренню між людьми, що зазнали впливу війни, і створенню основи для стабільного розвитку. Вона допоможе відновити довіру між різними групами, вирішувати міжособистісні конфлікти та забезпечить платформу для соціальної адаптації. Відновлення соціальних зв'язків та примирення стануть важливою частиною процесу національної відбудови, і медіація може стати одним із ключових засобів досягнення цих цілей.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 19.09.2024).
2. Директива № 2008/52/ЄС від 21.05.2008 Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах. URL:

[https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e2e6ad3e2f3c225745c0034f4cc/f8c093ad5cb7148bc2257d8d002488a0/\\$FILE/%D0%94%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%20%D0%84%D0%A1%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/6b6c1e2e6ad3e2f3c225745c0034f4cc/f8c093ad5cb7148bc2257d8d002488a0/$FILE/%D0%94%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%20%D0%84%D0%A1%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf) (дата звернення: 19.09.2024)

3. Едгар Ізерманн. Основні-рисни-та-правові-засади-судової-медіації-в-Німеччині.pdf URL: <http://iajudges.org.ua/wp-content/themes/2019/05/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B8-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B2-%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%96.pdf> (дата звернення: 19.09.2024).

4. Медіація в Італії, вирішення конфліктів. Mediation Help. URL: <https://www.mediation-help.com/about-mediation/italy/> (дата звернення 19.09.2024)

5. Медіація у світі: інновації та нові розробки. Юридична Газета. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/mediaciya-u-sviti-innovaciyi-ta-novi-rozrobki.html> (дата звернення: 19.09.2024).

